

LIETUVOS UNIVERSITETŲ REKTORIŲ KONFERENCIJA

Lithuanian Universities Rector's Conference

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai

2022 10 20

Nr. 3055

I 2022-09-29

SR - 3641

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS NUTARIMO NR. 22-13302 DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2017 M. KOVO 1 D. NUTARIMO NR. 149 „DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO ĮGYVENDINIMO“ PAKEITIMO

Lietuvos universitetų rektorių konferencijoje (tolai - LURK), susipažinę su projektu „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo Nr. 22-13302 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimo Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“ pakeitimo“ (toliau – Projektu), teikiame pastebėjimus šio Projekto priede siūlomo *Koleginių ir trumposios pakopos studijų programų vykdymo universitete tvarkos aprašo* tobulinimui:

1) Projekto 2 skyriaus 4 punkte nurodoma, kad „Universitetas gali pradėti vykdyti kolegines / trumposios pakopos studijų programas <... 4.2. kai yra nustatytas tam tikros studijų krypties (krypčių, krypčių grupės) koleginių / trumposios pakopos studijų programų poreikis, tačiau nėra kolegijos, vykdančios ar galinčios pradėti vykdyti tos studijų krypties (krypčių, krypčių grupės) kolegines / trumposios pakopos studijų programas“. Kadangi valstybinių mastu neturime *studijų programų poreikio* stebėjimo sistemos, būtina patikslinti, kaip bus nustatytas ir įvertintas *konkrečių programų* poreikis.

2) Projekto 3 skyriaus 7 punkte nurodoma, kad “7. Kai siūlymą universitetui pradėti vykdyti tam tikros studijų krypties (krypčių, krypčių grupės) kolegines / trumposios pakopos studijų programas inicijuoja Ministerija, ji, bendradarbiaudama su universitetu (Aprašo 4.1 papunktyje nustatytu atveju – ir su kolegija), Vyriausybei pateikia šiuos dokumentus”. Siūlome patikslinti, kaip parenkamas universitetas, kuriam pateikiamas pasiūlymas (konkurso būdu, kreipiantis į sureitinguotus universitetus pagal, pvz., LMT ir SKVC vertinimus, ar vyriausybės pasirinkimu, ar kita tvarka).

3) Projektas numato, kad ketinama vykdyti studijų programa turėtų būti vertinama SKVC. Atkreipiamas dėmesys, kad jeigu studijų kryptis universitete yra akredituota maksimaliam terminui, universitetams nereikia kreiptis dėl atskirų programų toje pačioje pakopoje akreditavimo. Prašome įvertinti, ar visais atvejais, atsižvelgiant į aukščiau paminėtą aspektą, būtų reikalingas atskiros koleginės/trumposios pakopos studijų programos vertinimas SKVC.

Susipažinę su *Projekto priede siūlomu Valstybinių aukštųjų mokyklų reorganizavimo tvarkos aprašu* (toliau – Aprašas), norime atkreipti dėmesį, kad Civilinio kodekso 2.97 str. 9 d. numato, kad atskirų asmenų reorganizavimo ypatumus gali nustatyti įstatymai, reglamentuojantys atskiras juridinių asmenų teisinės formas. Valstybinių aukštųjų mokyklų, išskyrus Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos, teisinė forma yra viešosios įstaigos, tad Aprašas negali prieštarauti Civilinio kodekso II knygos VIII skyriaus „Juridinių asmenų pabaiga ir pertvarkymas“, Viešųjų įstaigų įstatymo, Biudžetinių

įstaigų įstatymo bei Mokslo ir studijų įstatymo normoms, o taip pat atitikti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatas bei Konstitucinio Teismo jurisprudenciją.

Atsižvelgiant į tai pirmiausiai norime atkreipti dėmesį, kad Aprašo 4 p. nurodomas Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintas Valstybinių universitetų tinklo reorganizavimo planas negali būti laikomas valstybinių aukštųjų mokyklų reorganizavimo procedūrų pagrindas. 2017 m. birželio 29 d. nutarimu Nr. XIII-533 Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Valstybinių universitetų tinklo reorganizavimo planą, kuriame nėra numatomi konkretūs sprendimai dėl konkrečių valstybinių universitetų reorganizavimo. Minėto nutarimo 2 p. numatyta, kad Vyriausybė turi parengti Plano įgyvendinimo priemones, tačiau *Vyriausybės numatytos Plano įgyvendinimo priemonės nėra Lietuvos Respublikos Seimas patvirtino Valstybinių universitetų tinklo reorganizavimo plano sudėtinė dalis.*

Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į Konstitucinio Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutarimą Nr. KT15-N10/2018, kuriame aiškiai įvardijama, kad atsižvelgiant į Konstitucijos 40 str. 3 d. bei Mokslo ir studijų įstatymo 8 str. 1 d. įtvirtintą aukštųjų mokyklų autonomiją, sprendimai dėl valstybinio universiteto reorganizavimo gali būti priimami įvertinus šio universiteto tarybos nuomonę. Nei Seimo 2017 m. birželio 29 d. nutarimas Nr. XIII-533, nei jo pagrindu priimtas Vyriausybė 2017 m. lapkričio 22 d. nutarimas Nr. 947 „Dėl valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais) neatitinka šio reikalavimo. Todėl Aprašo 4 p. turėtų būti numatoma, kad Valstybinių universitetų reorganizavimas *gali būti vykdomas* atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintą valstybinių universitetų tinklo reorganizavimo planą, *bet ne besąlygiškai juo vadovaujantis.*

Aukščiau aptarta Konstitucinio Teismo nutartis *mutatis mutandis* taikytina ir Aprašo 18 punkto nuostatomis. Mokslo ir studijų įstatymo 38 str. 9 d. (nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliosianti redakcija) numato kompromisinę nuostatą tiems atvejams, kuomet dėl vienokių ar kitokių priežasčių valstybinių aukštųjų mokyklų valdymo organai neparengia reorganizavimo sąlygų – tokiu atveju juos rengia ir teikia Vyriausybei Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, į šią veiklą įtraukdama reorganizavime dalyvaujančių ir reorganizuojamų įstaigų valdymo organus. Tiek Civilinio kodekso 2.99 str. 1 d., tiek Viešųjų įstaigų įstatymo 15 str. 2 d. bei Biudžetinių įstaigų įstatymo 14 str. 5 d. numatyta, kad reorganizavimo sąlygų parengimas yra išimtinė reorganizuojamos įstaigos valdymo organų kompetencija. Mokslo ir studijų įstatyme numatyta kompromisinė nuostata reikalauja, kad tokiu atveju poįstatyminiame teisės akte būtų aiškiai apibrėžta aukštųjų mokyklų valdymo organų įtraukimo sąlygos (kokie aukštosios mokyklos valdymo organai turi būti įtraukiami į reorganizavimo sąlygų parengimą) bei kaip bus priimami galutiniai sprendimai dėl parengtų reorganizavimo sąlygų tinkamumo užtikrinant galimybę aukštųjų mokyklų valdymo organų atstovams bent tokia forma pareikšti nuomonę. Tokio teisinio reguliavimo vakuumas Apraše sąlygotų maksimaliai palankias sąlygas nukrypimams nuo Konstitucinio Teismo jurisprudencijos, teisiniams ginčams bei aukštųjų mokyklų tinklo reformos trikdžiams.

Aprašo 15 p. yra giminingos nuostatos Aprašo 18 p. reguliavimui, tačiau nagrinėjant Mokslo ir studijų įstatymo 38 str. 2 ir 9 d. (nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliosianti redakcija) visgi atkreiptinas dėmesys, kad Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos įgaliojimai atlikti savarankiškus veiksmus numatyti tik tais atvejais, kuomet reorganizuojamų ir dalyvaujančių reorganizavime valstybinių aukštųjų mokyklų valdymo organai nustatytu laiku neparengia ir nepateikia Vyriausybei valstybinės aukštosios mokyklos reorganizavimo sąlygų ir po reorganizavimo veiksiančios aukštosios mokyklos statuto

projekto. Įstatymas nesuteikia jokių papildomų įgaliojimų nei Vyriausybei, nei Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai priimti papildomo reguliavimo ar sprendimo, todėl Aprašo 15 p. vertintinas kaip nesuderintu su konstituciniu teisinės valstybės principu, kurio turinys atskleistas daugybėje Konstitucinio Teismo nutarimų, kaip antai ir aukščiau minėtame Konstitucinio Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutarime Nr. KT15-N10/2018: “konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams, *inter alia* tai, kad teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų, kad poįstatyminiai teisės aktai turi būti priimami remiantis įstatymais, valstybės valdžią vykdančios ir kitos valstybės institucijos turi veikti remdamosi teise ir paklusdamos teisei”. Atsižvelgiant į išdėstytą siūlytina Aprašo 15 p. šalinti arba atitinkamai modifikuoti.

Be to, Aprašo 15 p. laikytinas nepakankamu aukščiau minėtos Mokslo ir studijų įstatymo 38 str. 9 d. įgyvendinimui vertinant kompleksiskai su Civilinio kodekso 2.101 str. reikalavimais. Pastebėtina, kad jei įstatymo pagrindu Švietimo, mokslo ir sporto ministerija perima valstybinės aukštosios mokyklos reorganizavimo procedūrų iniciatyvos teisę, lieka neaišku ar kartu pereina pareiga užtikrinti reorganizavimo sąlygų viešą paskelbimą bei pranešimą reorganizuojamų aukštųjų mokyklų kreditoriams bei užtikrinti reorganizuojamų aukštųjų mokyklų kreditorių teises, numatytas Civilinio kodekso 2.101 str. 2 ir 3 d. Šis teisinio reguliavimo vakuumas turėtų būti užpildytas Apraše siekiant išvengti grėsmės valstybinių universitetų tinklo optimizavimo plano įgyvendinimui. Esant Aprašo papildymui atitinkamomis nuostatomis, Lietuvos rektorių konferencija dėl jų galės pasisakyti papildomai.

Mokslo ir studijų įstatymo 38 str. 8 d. . (nuo 2023 m. sausio 1 d. įsigaliosianti redakcija) numatyta, kad valstybinių aukštųjų mokyklų valdymo organų parengtos reorganizavimo sąlygos teikiamos Vyriausybei. Aukščiau aptartame Konstitucinio Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutarime Nr. KT15-N10/2018 išsamiai aptarta, kad valstybinių aukštųjų mokyklų reorganizavimo dokumentų tvirtinimas negali pažeisti įstatymais nustatytos teisės aktų priėmimo procedūros ir būtina laikytis reikalavimų dėl teisės aktų priėmimo iniciatyvos. Todėl Apraše visai teisingai numatoma, kad visi valstybinių universitetų reorganizavimo procedūriniai klausimai sprendžiami per Švietimo, mokslo ir sporto ministeriją. Tačiau Mokslo ir studijų įstatymas nutyli apie įgaliojimus Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai priimti savarankiškus sprendimus reorganizavimo procese, kas savo ruožtu sąlygoja pagrįstas abejones dėl Aprašo 12 p. numatytos teisės priimti *sprendimą neteikti* Seimo ir (ar) Vyriausybės nutarimo dėl pritarimo reorganizuoti aukštąsias mokyklas projekto Vyriausybei. Atsižvelgiant į išdėstytą, manytume, kad ministerijai visais atvejais turėtų teikti nutarimo projektą Vyriausybei, tačiau jei ministerijos nuomone sprendimas negali būti priimamas ar nėra tikslingas dėl lydinčiųjų dokumentų trūkumo ar dėl kitų priežasčių, ji apie tai turėtų nurodyti teikime (lydraštyje).

Taip pat teikiame šiuos pastebėjimus:

- Aprašo 5 p. ir 6 p. egzistuoja prieštara: 6 p. duodama nuorodą į 5 punkte nustatytus atvejus, tačiau 5 p. nėra numatyta atvejų, kada teikiamas prašymas arba savanoriška iniciatyvos, o tik įtvirtinta teisė pateikti vieną arba kitą dokumentą (prašymą arba savanoriškas iniciatyvas). Iš Aprašo turinio nėra aišku kokių atvejų turėtų būti teikiamas prašymas, o kokių – savanoriškos iniciatyvos, koks šių dokumentų turinys (ypač savanoriškų iniciatyvų atveju), kuo šie dokumentai ir jų pateikimo atvejai skiriasi. Vertinant tai, kad tiek vieno, tiek kito dokumento pateikimas sukelia analogiškas teises pasekmes, t.y. reorganizacijos formalizavimą bet kuriuo atveju, klausimas kiek tikslingos šios dvi

galimybės, ypatingai tuo atžvilgiu, kai tiek viena, tiek kita, atrodytų išreikšia subjekto pozityvią valią reorganizavimo klausimu: vienu atveju – prašymo, kitu – iniciatyvų, pavidalu, kas iš esmės yra vienas ir tas pats;

- Aprašo 6 punktas neaiškus dar vienu aspektu: „6. Aukštosios mokyklos Aprašo 5 punkte numatytais atvejais Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai pateikia prašymą ir šiuos dokumentus:<...>“. Iš to seka, kad prašymas turi būti pateikiamas visuomet, t.y. net ir savanoriškų iniciatyvų teikimo atveju, ir kartu su šiais dokumentais (tiek prašymu, tiek iniciatyvomis) pateikiami tie patys lydintys dokumentai. Šis prieštaravimas pakartotas ir Aprašo 15 p.;

- Aprašo 10 p. yra nurodoma, kad Komisija gali „prašyti aukštųjų mokyklų pateikti papildomos informacijos“, tačiau nėra apibrėžtas terminas, kurį turi teisę nustatyti Komisija papildomiems dokumentams pateikti. Siūloma nurodyti terminą arba bent jau papildyti žodžiu „protingą“ (*nustatant **protingą** terminą papildomiems dokumentams pateikti*);

- Aprašo 11 p. neįvardinta per kur/kokiame dokumente ministro nurodytą terminą Komisija išnagrinėja Aprašo 6.1. – 6.5. p. numatytus dokumentus;

- Neatkartojant aukščiau išdėstytų abejonių dėl Aprašo 12 p. priimtino, papildomai atkreipiam dėmesį, kad ministras, priimdamas vienokius ar kitokius sprendimus, veikia kaip viešojo administravimo subjektas, todėl sprendimų priėmimo ir informavimo apie juos terminai turi būti aiškiai apibrėžti laike;

- Aprašo 16 p. numatytas 2 mėnesių terminas yra praktiškai neįgyvendinamas atsižvelgiant į dokumento rimtumą bei sprendimų priėmimų universitetuose procedūras.

LURK prezidentas

prof. Rimvydas Petrauskas